

שביל השרון בלב השרון

שרונה לימן*

מיומנה ש מטוילת

האלון בעין ורה, צילום: שרונה לימן

לשיתוף פעולה של הוועדה לסימון שבילים, של החברה להגנת הטבע ושל הרשויות המקומיות שלאורכו: המועצה האזורית עמק חפר, המועצה האזורית לב השרון, הוד השרון, עיריית כפר סבא והמועצה האזורית דרום השרון. כיוון שהשביל עובר באזור המיושב בצפיפות רבה יחסית, יש אליו הרבה מאוד נקודות גישה, ואפשר לחלקו למקטעים רבים ולמסלולי יום נוחים וקלים.

מקורות מידע המספרים על שביל השרון מתייחסים מעט לקהילות ולעסקים המקומיים הנמצאים לאורך המסלול. התחושה היא שהשטחים הבנויים הם מין רע הכרחי שיש לעבור במהירות כדי להגיע מהפרדס לשדה הבא או לאתר היסטורי. בשבילים אחרים העוברים דרך יישובים, בארץ ובעולם, מקדמים בברכה את המעבר בתחום היישוב ורואים בו הזדמנות למנוחה, להצטיידות, ללינה, ולמפגש עם המקומיים.

בכתבה זו אתמקד בכמה אתרים הנמצאים לאורך שביל השרון בתחומי המועצה האזורית לב השרון:

תל שבח - גבעה נמוכה בשוליו הצפוניים של מושב תנובות. שמו הערבי של האתר הוא ח'רבת תל צובייח. המקום היה מיושב החל מתקופת הברונזה ועד לתקופה הממלוכית. בחפירות ארכיאולוגיות, נמצאו שרידי מבנים, גיתות יין ורצפות פסיפס, בעיקר מהתקופה הביזנטית. על התל יש נקודת תצפית יפה לעבר ארבע

שביל השרון הוא שביל המיועד להליכה ולרכיבת אופני שטח העובר לאורך כשישים ק"מ לאורך השרון. קצהו הצפוני נחל אלכסנדר, והדרומי בירקון. שני הקצוות מחוברים לשביל ישראל.

שביל ישראל תוכנן במקור לעבור במזרח השרון, לאורך דרך המוביל הארצי. בשל עבודות התשתית של כביש 6, בשל הקמת המסילה המזרחית ובשל האינתיפאדה שפרצה בשנת 2002, הוחלט להעתיק את שביל ישראל מערבה. כיום, שביל ישראל באיזור השרון עובר לאורך חוף הים, מג'סר א-זרקא עד שפך הירקון.

שביל השרון מאפשר לגוון את ההליכה הארוכה על קו החוף ובאזור מכמורת לעבור בין פרדסים, שדות תותים, אתרי פריחה ואתרי מורשת במושבים. השביל מדגיש את החשיבות שבמציאת איזון בין שמירה על הטבע לבין התפתחות עירונית ויישובית. השביל מסומן בסימון הסטנדרטי של שבילים בישראל, בצבע כתום - כאות וסמל לזהב עצי ההדר המאפיינים את השרון. ההליכה בשביל קלה בדרך כלל ורובה בדרכי רכב.

היוזמה להקמת השביל עלתה מתושבי השרון וזכתה

*מורת דרך ומדריכה ותיקה

רוחות שמיים - מטול כרם במזרח ועד ארובות חדרה.

בחורף 2004-2005, הוקמה באתר אנדרטה להנצחת עובדי חברת החשמל - הטייס רמי יפה ז"ל, והמאבטח שלומי לבקוביץ' ז"ל שנהרגו בהתרסקות מסוקם באזור בפברואר 2004. בפסגת התל, לצד האנדרטה ובצל עצי האלון והזית, הותקנו שולחנות וספסלי אבן. לרגלי התל, יש אזור לפיקניק ובו ברז מים ומקבץ מכשירי כושר. אזור הפיקניק הוא גן המייסדים של מושב תנובות, שהוקם לכבודם של מקימי המושב אשר עלו לארץ מתימן במבצע מרבד הקסמים ב-1949.

תל שבח, צילום: שרונה לימן

השבילים בתוך פארק בריכת החורף לב השרון מובילים אל במת דק מעץ המשקיפה אל לב הבריכה. הפארק משולט בהסברים על בעלי חיים, על הצמחייה, על היוצרות בריכת החורף ועוד.

אתר פריחה ביער לב השרון - יער לב השרון הוא יער נטוע, בעיקר באקליפטוס, מצידו המזרחי של כביש 562 בין קדימה לצורן. בין עצי האקליפטוס נראה גם כמה אלוני תבור, ברושים, אורן קנרי ואורן הצנובר. באדמת היער פורח מקבץ נאה של צבעוני השרון, כמו גם תורמוס ארץ ישראלי, בן חצב יקינטוני, שום תל אביב, פשתנית יפו ועוד. היער משמש ריאה ירוקה לתושבי האזור וכן מקום מקלט לבעלי חיים כמו שועלים, צבים וקיפודים.

אלון עין ורד - סטייה קלה מהשביל מערבה תביא אותנו לעץ אלון תבור עב גזע ומרשים בין פרדסי עין ורד. זהו שריד ליער אלוני תבור שהשתרע במרחב השרון. סביב האלון העתיק יש כמה עצי אלון צעירים שנבטו בשנים האחרונות. מי יודע - אולי בעתיד יתחדש כאן חלקיק מיער השרון הקדמוני שהיה ואיננו עוד?

אתרי כפר הס - המושב כפר הס נוסד בשנת 1931 כחלק מגוש תל מונד. המושב קרוי על שמו של משה הס, שהיה הוגה השילוב בין ציונות וסוציאליזם. בבואנו לכפר ממערב למזרח, נחלוף על פני כיכר ארליה שבכניסה ליישוב ועל פני כיכר ארגון יזרעאל, ונמשיך בדרך ההתיישבות עד שנגיע לגן המגנים.

צבעוני השרון ביער לב השרון, צילום: שרונה לימן

מקורות מידע המספרים על שביל השרון מתייחסים מעט לקהילות ולעסקים המקומיים הנמצאים לאורך המסלול. התחושה היא שהשטחים הבנויים הם מין רע הכרחי שיש לעבור במהירות כדי להגיע מהפרדס לשדה הבא או לאתר היסטורי

בריכת חורף לב השרון - פארק טבע קהילתי שגודלו כשלושים דונם הנמצא בין היישובים עין ורד, עין שריד וקדימה-צורן. האתר הוקם על שטח חקלאי מופר שבמשך שנים הושלכה בו פסולת בצורה לא חוקית, וצמחייה פולשת כיסתה אותו כמעט לחלוטין. כיום יש בו שני בתי גידול משוקמים - גבעת חמרה ובריכת חורף. השיקום האקולוגי כלל הקמת מערך הידרולוגי ייחודי המורכב משלוש בריכות: אגן שיקוע, בריכת חורף בעלת קרקעית חרסיתית ובריכת חלחול להחזרת מים למי תהום. כל הצמחייה באתר היא צמחייה מקומית השייכת גנטית לאזור זה בלבד.

חלונות גדולים ועליהם כתובים פסוקים וחלקי שירים להנצחת הנופלים.

המשך הדרך תוביל אותנו בסמוך לבית העם ולסילו. סטיות קטנות מהשביל יובילו אותנו אל חורשת הבנים, אל המחלבה ההיסטורית, אל הצרכנייה, אל בית הכנסת, אל בריכת המים, אל המרפאה ואל סליק הנשק. כל האתרים משולטים. בסליק הנשק נמצא גם ארכיון ותצוגה מוזיאלית על תולדות המושב. אפשר לבקר בה בתיאום מראש.

יד לשמונה - אתר הנצחה מדרום למושב משמרת. במקום אנדרטה לשמונה חברי רמת הכובש אשר רכבם עלה על מוקש בשובם מהעבודה בפרדס בעת המרד הערבי, אוגוסט 1938. בתקופת המאורעות, סבלה רמת הכובש רבות מהתקפות ירי והתנכלויות, ובסך הכול איבדה 16 חברים ומתנדבים וספגה נזקים כבדים ברכוש. רמת הכובש הייתה לסמל לעמידה של ההתיישבות היהודית. סמוך לאנדרטה כמה זולות נפלאות לתצפית ולמנוחה.

האנדרטה בכפר הס, צילום: שרונה לימ

בחורף 2004-2005, הוקמה באתר אנדרטה להנצחת עובדי חברת החשמל הטייס רמי יפה ז"ל והמאבטח שלומי לבקוביץ' ז"ל שנהרגו בהתרסקות מסוקם באזור בפברואר 2004. בפסגת התל, לצד האנדרטה ובצל עצי האלון והזית, הותקנו שולחנות וספסלי אבן. לרגלי התל, יש אזור לפיקניק ובו ברוז מים ומקבץ מכשירי כושר. אזור הפיקניק הוא גן המייסדים של מושב תנובות, שהוקם לכבודם של מקימי המושב אשר עלו לארץ מתימן במבצע מרבד הקסמים 1949-ב

בסתיו, בחורף ובאביב, הטיוול בין הפרדסים לשדות מספק עונג גדול. השילוב בין הנוף החקלאי הפתוח למושבים שבהם החקלאים גרים הוא שילוב מנצח. בין אם ברצף מהירקון לנחל אלכסנדר, ובין אם תלכו במקטעים קצרים, תוכלו ליהנות מדוכני מכירה של תוצרת חקלאית טרייה, לנוח לצד אחת מעגלות הקפה הרבות הפזורות לאורך השביל, להצטייד באחת מצרכניות המושבים, לבקר אומן מקומי, לקפוץ לבריכת השחייה בעונה ועוד. אל תראו בהליכה בשביל מישורי החוצה כבישים ויישובים חיסרון. התמקדו בעובדה שהשביל פתוח לכולם, קרוב אל מגוריהם של הרבה מאוד טיילים, ומזמן מפגש אנושי מרתק בין אורחים למארחים.

הגן ניטע כבר בשנה הראשונה לעצמאות ישראל להנצחת תשעה בני כפר הס שנפלו במלחמת העצמאות, מתוכם חמישה בקרב טירה. הגן מתוכנן וסימטרי. במרכזו רחבה מרוצפת ובה האנדרטה ותורן ועליו דגל ישראל. בסיס האנדרטה הוא מצולע בעל עשר צלעות, בכל אחת מהצלעות יש מקום להנצחת שלושה חללים. בצלע הדרומית, הנצחה כללית: לוח אבן מוארך, בראשו מגן דוד ואחריו פסוקי תנ"ך. על הבסיס מוצב פסל מעשה ידיו של האומן מרדכי כפרי. הפסל חצוב באבן כורכר, צורתו אישה הנראית כציפור פצועה החוסה בצל עלה רחב ונושאת ראשה מעלה. מעברו האחר של העלה, טיל שלוח ושני שופרות. מאחורי גן המגנים, נמצא בית התרבות. ההורים השכולים הם שדחפו לבנייה וגם תרמו כשליש מהעלות. מתחם בית התרבות כולל רחבה שלצידה ספסלי ישיבה מקורים, אולם לאסיפות החברים וחדר הנצחה לנופלים. במסדרון המוביל אליו